

บทที่ 3

ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกิจการสหกรณ์

ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียนริมออน จำกัด อำเภอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

3.1.1 ทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง (Self-Reliance Economy)

แนวคิดนี้ยึดถือเอาคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” เป็นสำคัญ ดังนั้นทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองจึงต้องการให้เกษตรกรพึ่งตนเองให้ได้ ชุมชนต้องพึ่งตนเองให้ได้และท้ายที่สุดสังคมและประเทศจึงจะพึ่งตนเองได้ การพึ่งตนเองนั้นไม่จำเป็นต้องพึ่งตนเองให้ได้ทั้งหมดในทันที แต่เกษตรกรอาจเริ่มต้นพึ่งตนเองจากที่ละเล็กทีละน้อยแล้วค่อย ๆ ยกระดับขึ้นไป ปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไม่ได้ปฏิเสธ “ลัทธิปัจเจกชน” ของเศรษฐกิจตลาด ซึ่งยึดหลักรัฐไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับภาคเอกชนโดยไม่จำเป็น แต่จะปล่อยให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปเองโดยอัตโนมัติตามกลไกราคา ด้วยความเชื่อมั่นว่าจะเกิดผลดีแก่สังคมโดยรวมในที่สุด แต่ทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองเน้นการรวมกลุ่มของชาวบ้านในระดับชุมชน หมู่บ้านและตำบลเป็นที่ตั้ง ในขณะที่เศรษฐศาสตร์กระแสโลกาภิวัตน์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับชุมชนหมู่บ้าน แต่ให้ความสำคัญกับการรวมตัวของกลุ่มพ่อค้าและสมาคมอุตสาหกรรมในเมืองมากกว่า ดังนั้นการรวมกลุ่มของชาวบ้านจึงอยู่ภายใต้การช่วยเหลือของหน่วยงานของรัฐ และกลุ่มธุรกิจทั้งที่เป็นกลุ่มการผลิต การค้า และการเงิน อาทิเช่น สหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้เนื่องจากการที่รัฐบาลไปเน้นที่ การผลิตเพื่อการส่งออกเป็นสำคัญ กิจกรรมทางเศรษฐกิจเล็ก ๆ ของชาวบ้านแทบไม่ได้รับความสนใจจากผู้บริหารประเทศแต่อย่างใด

ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง (Self-Reliance Economy) ของชุมชนใช้คุณธรรมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยเป็นแกนกลางในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สัจจะ การทำความดี ความมีเมตตา การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีสมานฉันท์ เป็นทั้งการประพฤติปฏิบัติทางด้านสังคม และเป็นการร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในมิติการทำธุรกิจของ

ชุมชนในเวลาเดียวกัน ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองตามคุณลักษณะนี้อาจเรียกว่า “ระบบเศรษฐกิจที่ถูกลำดับด้วยคุณธรรม” (Moral Economy) ก็ได้เช่นกัน⁽¹⁾

3.1.2 ทฤษฎีหลักการสหกรณ์

สหกรณ์ เป็นองค์การธุรกิจที่มีบุคคลตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปร่วมมือกันก่อตั้งและสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกโดยการถือหุ้นของสหกรณ์ แต่สมาชิกสหกรณ์นั้นมีลักษณะพิเศษแตกต่างกับสมาชิกขององค์การธุรกิจแบบอื่น กล่าวคือ สมาชิกของสหกรณ์มักจะเป็นบุคคลที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกัน หรือมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่สหกรณ์กำหนด ทั้งนี้เพราะสหกรณ์นั้นมีนโยบายเพื่อรวมคนมากกว่ารวมทุน หมายความว่า การดำเนินงานของสหกรณ์มิได้มุ่งหวังผลกำไรแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการตัดพ้อค้าคนกลางหรือผู้ที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่มีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจ โดยการสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกรวมพลังกันต่อรองการเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เพื่อให้ผลประโยชน์ตกแก่สมาชิกมากที่สุด

การก่อตั้ง และการบริหารงานของสหกรณ์มีลักษณะคล้ายกับบริษัทจำกัดมหาชน คือจะมีกลุ่มบุคคลผู้ก่อการหรือผู้ก่อตั้งแล้วก็ประกาศให้บุคคลที่สนใจเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก โดยการถือหุ้นของสหกรณ์ หุ้นของสหกรณ์ทุกหุ้นจะมีมูลค่าเท่ากัน สำหรับการบริหารงานของสหกรณ์ นั้นสมาชิกสหกรณ์ทุกคนจะเลือกตั้งคณะกรรมการเข้ามาบริหารหรือควบคุมงานของสหกรณ์ ในการออกเสียงเลือกตั้งคณะกรรมการนั้นสมาชิกทุกคนมีสิทธิออกเสียงได้หนึ่งเสียง (one man one vote) คณะกรรมการที่ได้รับเลือกตั้งจะทำหน้าที่ควบคุมหรือรับผิดชอบการบริหารงานของสหกรณ์แทนสมาชิก ซึ่งคณะกรรมการนี้อาจเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งจากคณะกรรมการ หรือ อาจจ้างบุคคลภายนอกมาเป็นผู้จัดการก็ได้⁽²⁾

หลักสหกรณ์ ซึ่งเปรียบเสมือนทฤษฎีทางสหกรณ์นั้นมีความหมายว่า ถ้าต้องการให้การดำเนินงานสหกรณ์ก้าวหน้าประสบความสำเร็จแล้วก็สมควรยึดหลักสหกรณ์ไว้ให้มั่นคง หลักสหกรณ์เป็นการวางบรรทัดฐานในการปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดหมายปลายทางของการพัฒนาสหกรณ์ จากการศึกษาระวัติความเป็นมาของขบวนการสหกรณ์ พบว่าหลักสหกรณ์โรซเดล

¹ สังคีต พิริยะรังสรรค์, “เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง” ในมิติใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, การสัมมนาทางวิชาการ (2542) : 22

² เดช กาญจนางกูร, จุดเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2539) หน้า 50

(Rochdale) ซึ่งเกิดขึ้นที่เมือง Rochdale ในประเทศอังกฤษได้เป็นที่ยอมรับนับถือกันในวงการสหกรณ์ของโลก โดยเฉพาะในยุคหลังปี พ.ศ. 2387 เป็นต้นมา หลักสหกรณ์ Rochdale สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสหกรณ์รูปแบบอื่น ๆ ได้ เพราะฉะนั้นในยุคของการพัฒนาสหกรณ์ระยะแรกทั่วโลกถือกันว่าหลักสหกรณ์ Rochdale มีฐานะเป็นหลักสหกรณ์ทั่วไป อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ.2473 - 2509 ได้มีการร่วมกันพิจารณาแก้ไขดัดแปลงหลักสหกรณ์ Rochdale อย่างกว้างขวางโดยประชาคมสหกรณ์ของโลก จนในที่สุดกลายเป็นทฤษฎีสหกรณ์หรือหลักสหกรณ์ที่ใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งหลักสหกรณ์ที่ใช้ในปัจจุบัน มี 6 ข้อด้วยกัน และถือว่าทุกข้อมีความสำคัญต่อความเป็นสหกรณ์เท่ากันหมด หลักสหกรณ์ทั้ง 6 ข้อนี้ สามารถใช้ได้กับสหกรณ์ทุกประเภทที่มีอยู่ในโลก ซึ่งประกอบไปด้วย

1. การเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ และไม่กีดกันการเข้าเป็นสมาชิก โดยสมาชิกสหกรณ์นั้นจะต้องรับรู้ เข้าใจและยอมรับข้อผูกพันในฐานะที่เป็นสมาชิก รวมถึงคุณสมบัติการเข้าเป็นสมาชิกจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ประเภทนั้น ๆ
2. การควบคุมตามหลักประชาธิปไตย และมีการดำเนินงานโดยอิสระ เนื่องจากองค์การสหกรณ์เป็นองค์การประชาธิปไตย การจัดการบริหารจึงต้องมาจากบุคคลที่ได้รับเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งตามวิธีที่สมาชิกจะได้ตกลงกัน โดยยึดหลักว่าสมาชิกมีสิทธิออกเสียงได้คนละหนึ่งเสียงโดยไม่คำนึงว่าสมาชิกผู้นั้นจะมีทุนเรือนหุ้นมากหรือน้อย
3. การจำกัดอัตราดอกเบี้ยที่จ่ายให้แก่ทุนเรือนหุ้น เพื่อป้องกันมิให้มีการแสวงหากำไรในสหกรณ์ของผู้ที่มีทุนมากซึ่งจะทำให้เกิดความแตกแยก และนำมาซึ่งความไม่เสมอภาค และความไม่ยุติธรรมในสหกรณ์อีกด้วย
4. การจัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาสหกรณ์ เพื่อจัดบริการแก่ส่วนรวม หรือเพื่อแบ่งเงินปันผลให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่ได้กระทำกับสหกรณ์
5. การส่งเสริมการศึกษา โดยการให้การศึกษอบรมแก่สมาชิก ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนางานด้านสหกรณ์
6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ในทุกระดับ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่สมาชิกและขบวนการสหกรณ์

อนึ่งอุดมการณ์ของสหกรณ์ และหลักสหกรณ์ มีความหมายแตกต่างกัน หลักสหกรณ์ใช้กับองค์การสหกรณ์ ถ้าต้องการให้องค์การสหกรณ์ดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ ควรปฏิบัติตามหลักสหกรณ์ ส่วนอุดมการณ์สหกรณ์ใช้กับทั้งตัวสมาชิกสหกรณ์และองค์การสหกรณ์ องค์การสหกรณ์ที่บริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่จำเป็นต้องเป็นสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จเสมอไปก็ได้ ถ้ามวลสมาชิกเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่มีอุดมการณ์สหกรณ์ ตรงกันข้าม องค์การสหกรณ์ที่มีผู้บริหารมีประสบการณ์น้อย แต่อาจประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีและมีความเป็นปึกแผ่นอย่างถาวรได้ก็ต่อเมื่อบรรดาสมาชิกเป็นคนดีและมีอุดมการณ์สหกรณ์อย่างเหนียวแน่น เป็นสำคัญ

อุดมการณ์สหกรณ์ หมายถึง เกณฑ์ความดีงามที่ชาวสหกรณ์ได้กำหนดไว้เป็นเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การเป็นผู้ให้

อุดมการณ์ข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับสมาชิกสหกรณ์ เพราะในความเป็นจริงทุกคนมีแต่ความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และถ้าทุกคนล้วนแบมือขอ ความเป็นสหกรณ์ของกลุ่มจะเกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะฉะนั้น ณ ที่ใด ซึ่งประชาชนมีความโลภอยู่เกินระดับปกติ ที่นั้นไม่สมควรจัดตั้งสหกรณ์โดยเด็ดขาด การสังเกตว่าสังคมใดเป็นสังคมสหกรณ์หรือไม่ดูได้จากการแสดงความคิดเห็นของผู้สนใจเป็นสมาชิกสังคมใดที่บุคคลสนใจว่าเมื่อเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้วตนเองจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนอย่างไร สังคมนั้นไม่น่าจะมีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งเป็นสหกรณ์

2. การมีน้ำใจทางสหกรณ์

น้ำใจทางสหกรณ์ถือเป็นอุดมการณ์ขั้นพื้นฐานอันสำคัญยิ่งของขบวนการสหกรณ์ ความมีน้ำใจทางสหกรณ์ คือการที่สมาชิกเกิดความรู้สึกว่าถ้าสมาชิกต้องการช่วยตัวเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จำเป็นต้องเข้าไปร่วมมือกับสมาชิกอื่น ๆ เพื่อให้เกิดพลังทางเศรษฐกิจ น้ำใจทางสหกรณ์สรุปเป็นสาระสำคัญว่า ช่วยเหลือตนเองโดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Self-help through mutual help)

3. ความซื่อสัตย์ และความจงรักภักดี

เมื่อมีการจัดตั้งสหกรณ์แล้ว สมาชิกจะต้องมีภาระผูกพันที่จะต้องติดต่อกิจการกับสหกรณ์ ในกรณีที่เป็นสหกรณ์เครดิต สมาชิกต้องไม่เป็นคนหนียวหนี่โดยไม่จำเป็นกล่าวคือ หากตนเอง

ไม่ยอมชำระเงินกู้คืนให้แก่สหกรณ์แล้ว เพื่อนสมาชิกคนอื่น ๆ ที่กำลังเดือดร้อนจะเสียโอกาสที่จะได้รับเงินกู้ไปหมุนเวียนต่อไป

4. การให้บริการแก่สมาชิก

อุดมการณ์ในส่วนขององค์การสหกรณ์ หมายถึงการให้บริการแก่สมาชิกเป็นเป้าหมายสูงสุดโดยถือว่าสหกรณ์เป็นของสมาชิก ดำเนินการ โดยสมาชิกและเพื่อสมาชิก

5. การไม่แสวงหากำไรสูงสุด

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จะต้องไม่มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดเป็นหลักในการบริหารงานสหกรณ์ เช่น ควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้ต่ำที่สุดให้สหกรณ์พออยู่ได้ เป็นต้น

6. การมีจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย

สมาชิกสหกรณ์ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิก ทำใจให้เปิดกว้างยอมเสียผลประโยชน์ส่วนตัวให้แก่เพื่อนสมาชิกอื่น ๆ ด้วยความเต็มใจ

7. การมีภาระผูกพันต้องรับรู้ปัญหาของสหกรณ์

สหกรณ์ ได้พยายามให้สมาชิกเข้ามารับรู้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยการไม่อนุญาตให้สมาชิกออกเสียงแทนกัน เมื่อสหกรณ์มีการประชุมใหญ่สมาชิกทุกคนจะต้องเข้าประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาและรับรู้ในกิจการต่าง ๆ ของสหกรณ์ด้วยตนเองจะมอบหมายให้สมาชิกคนอื่นออกเสียงแทนไม่ได้ การรับรู้ปัญหาในสหกรณ์จะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับเพื่อนสมาชิกโดยไม่รู้ตัว เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน การได้รับรู้ปัญหาของเพื่อนสมาชิกเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกอย่างยิ่ง โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอก ความเป็นอิสระในการปกครองตนเองจึงเกิดขึ้นในที่สุด

3.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวน ค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ เกร็ดวิทยุเนชั่นริมออน จำกัด อ่างทองสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

อัมมร วัฒนพานิช (2516) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2507 - 2516 โดยศึกษาจากเอกสาร บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจากสถิติข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทราบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์สามารถส่งเสริมให้สมาชิกออมทรัพย์ได้เป็นอย่างไร การให้เงินกู้แก่สมาชิก ความสามารถในการหาทุนดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้แบ่งสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ ออกเป็น 2 พวก คือสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีทุนดำเนินงานซึ่งได้จากทุนของสหกรณ์เอง ซึ่งได้มาจากการถือหุ้นของสมาชิกและการรับฝากเงินสะสมของสมาชิกในสหกรณ์นั้น และสหกรณ์ออมทรัพย์ของสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่มีส่วนประกอบของทุนดำเนินงานจากเงินรับฝากจากบุคคลที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ ผลจากการศึกษาพบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์โดยทั่วไป คือ ส่งเสริมให้สมาชิกออมทรัพย์โดยการถือหุ้นและฝากเงินในสหกรณ์ มีบริการให้สมาชิกกู้เงิน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของสมาชิกตามสมควร แต่ยังไม่สามารถให้บริการแก่สมาชิกได้ทั่วถึงและเต็มที่ด้วยปริมาณเงินทุนมีจำกัด สหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่จึงมีความต้องการเงินกู้จากภายนอกมาสมทบ แต่มีอุปสรรคในด้านการหาแหล่งเงินกู้ได้ยาก และอัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับสูง ปัญหาของสหกรณ์ ก็คือการขาดแคลนทุนดำเนินงาน ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ผลตอบแทนในการทำงานของพนักงานสหกรณ์ต่ำ สมาชิกยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องสหกรณ์ดีพอ เนื่องจากการได้รับการศึกษาอบรมความรู้ในเรื่องสหกรณ์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนางานด้านสหกรณ์ การดำเนินงานยังมีข้อหะหลวมอยู่มาก ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ยังขาดความเอาใจใส่ในระเบียบการต่าง ๆ มีการฝ่าฝืนระเบียบและมีการทุจริตเกิดขึ้นเสมอ

สุชาติ เอกณรงค์ (2520) ได้ทำการศึกษาวิจัย การประเมินผลความสำเร็จของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยอาศัยวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นหลัก และในการประเมินได้ใช้สหกรณ์ออมทรัพย์มาเป็นตัวอย่างทั้งหมด 17 สหกรณ์ เกณฑ์การประเมินที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มี 2 เกณฑ์ คือ เกณฑ์ที่ 1 (เกณฑ์ B) ซึ่งมุ่งวัดอัตราการเจริญเติบโตของสหกรณ์พิจารณาในด้านส่งเสริมการออมทรัพย์เป็นหลัก โดยได้ศึกษาจากผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีต่อสมาชิกในรูปของอัตราเพิ่มต่อปีในเงินให้กู้ยืม เงินฝากประจำ และออมทรัพย์ และหุ้นที่สมาชิกถือในสหกรณ์จะมีความเกี่ยวข้องกับอัตราการเพิ่มขึ้นของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ในแต่ละแห่ง และเกณฑ์ที่ 2 (เกณฑ์ P) ซึ่งมุ่งวัดประสิทธิภาพจากการดำเนินงานของสหกรณ์ในเกณฑ์ที่สองนี้จะอาศัยลักษณะของการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยมีปัจจัยต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบดังนี้ คือ อัตราการเพิ่มขึ้นของเงินกู้ของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์ทั้งหมด

ต่ออัตราการเพิ่มขึ้นของทุนการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น (กำหนดให้เป็น Y_1), อัตราการเพิ่มขึ้นของเงินกู้คงเหลือที่สมาชิกทั้งหมดของสหกรณ์ออมทรัพย์ต่ออัตราการเพิ่มขึ้นของทุนการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น (กำหนดให้เป็น Y_2) และอัตราการเพิ่มขึ้นของกำไรของสหกรณ์ออมทรัพย์จากการดำเนินงานต่ออัตราการเพิ่มขึ้นของทุนการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น (กำหนดให้เป็น Y_3) โดยให้ P แสดงผลแห่งการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในทางการเงินอันเกี่ยวเนื่องกับสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์แต่ละแห่งตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ และการประเมินผลในขั้นสุดท้ายจะนำเอาผลสรุปจากเกณฑ์ทั้งสองมาประมวลเข้าด้วยกัน โดยจะจัดสหกรณ์ออมทรัพย์ที่สามารถประสพผลจากการประเมินในเกณฑ์ทั้งสองได้มากที่สุดเป็นสหกรณ์ที่ประสพผลสำเร็จที่สุดคลลกันไปตามลำดับ ผลการทดสอบโดยการเปรียบเทียบทางสถิติแล้วปรากฏว่า เกณฑ์ที่ได้ตั้งขึ้นมานั้นสามารถใช้ได้กับสหกรณ์ออมทรัพย์โดยทั่วไป

ประกายศรี ศรีรุ่งเรือง (2524) ได้วิเคราะห์การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงรายจำกัดในจังหวัดเชียงราย โดยศึกษาถึงการดำเนินงานทั้งทางธุรกิจและการให้บริการด้านอื่น ๆ แก่สมาชิกตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ ที่สหกรณ์กระทำอยู่ ระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2521 เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานแนวโน้มของสหกรณ์ โดยได้วัดจากการเปรียบเทียบอัตราส่วนงบการเงินต่าง ๆ ทางธุรกิจของสหกรณ์ และแนวโน้มการดำเนินงานของสหกรณ์ การให้บริการของสหกรณ์ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน นำอัตราส่วนทางการเงินที่ได้มาจะประมาณค่าที่เรียกว่า สมการถดถอยแบบเส้นตรง (Linear Regression) โดยศึกษาจากแบบสอบถามที่ให้สมาชิกตอบ ผลจากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงรายมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่การให้บริการแก่สมาชิกสหกรณ์ ไม่ให้ประโยชน์ตามที่สมาชิกต้องการ สำหรับปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์แห่งนี้ พบว่ามีจำนวนเงินที่ให้กู้ไม่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก สมาชิกขาดความสนใจ และขาดความรับผิดชอบต่อสหกรณ์

รวงพร อิมผล (2526) เพื่อศึกษาถึงกิจกรรม ประสิทธิภาพในการดำเนินงานซึ่งวัดโดยใช้อัตราส่วนงบการเงินของสหกรณ์ ประกอบด้วยอัตราส่วนผลตอบแทนจากการใช้ทรัพย์สิน อัตราผลตอบแทนต่อส่วนทุน อัตราผลตอบแทนระหว่างทรัพย์สินหมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน อัตราส่วนระหว่างหนี้สินและทุน อัตราหมุนเวียนของทรัพย์สินทั้งสิ้น และสุดท้ายอัตรากำไรสุทธิของยอดขาย การวัดประสิทธิภาพทางธุรกิจถือเอาเรื่องของกำไรเป็นหลักเพื่อศึกษาถึงแนวโน้มกำไรของสหกรณ์เคหสถานกรุงเทพฯ จำกัด และเพื่อทราบถึงปัญหาและความต้องการ

ที่อยู่อาศัยของสมาชิกตลอดจนความคิดเห็นต่าง ๆ ของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์

การเก็บรวบรวมได้ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างมีระบบ จากรายชื่อสมาชิกสหกรณ์ โดยวิธี Systematic Random Sampling จำนวน 225 คน ที่ให้คำตอบแบบสอบถามรวมสัมภาษณ์ ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าต่าง ๆ เช่น ร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต สมการถดถอยแบบเส้นตรง ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกที่สำรวจเป็นชายและหญิงเท่า ๆ กัน อายุส่วนใหญ่ระหว่าง 31 - 40 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ อาชีพมีรายได้ประจำค่อนข้างสูง และร้อยละ 44 มีเงินเหลือจ่ายในแต่ละเดือน วัตถุประสงค์ของการเป็นสมาชิกสหกรณ์ก็เพื่อซื้อบ้านและที่ดิน

สมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่พอใจการบริการที่ได้รับจากสหกรณ์ ส่วนการดำเนินงานของสหกรณ์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับที่น่าพอใจ อัตราส่วนทางการเงินต่าง ๆ เมื่อวิเคราะห์ทั้งงบการเงินดีกว่เกณฑ์มาตรฐานโดยทั่วไป

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์เคหสถานกรุงเทพฯ จำกัด ที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

- (1) สมาชิกขาดความสนใจและขาดความรับผิดชอบต่อสหกรณ์
- (2) สหกรณ์ขาดแคลนทุนในการดำเนินงาน
- (3) การให้บริการของสหกรณ์แก่สมาชิกไม่ให้ประโยชน์ตามที่สมาชิกต้องการ

อภิจิต รัตนโกเมศ (2528) ศึกษาถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานและการให้บริการในด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุตรธานี จำกัด พบว่าสหกรณ์สามารถช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนและให้การสนับสนุนส่งเสริมฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกได้มากน้อยเพียงใด และเพื่อศึกษาถึงความแตกต่างกันในเรื่องต่าง ๆ ของสมาชิกตลอดจนปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานของสหกรณ์ต่อไปในอนาคต

ในการศึกษาเรื่องนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลรายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุตรธานี จำกัด รายงานสถิติการเงิน และจากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) สมาชิกจำนวน 400 คนที่ให้คำตอบตามแบบสอบถาม รวมทั้งการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการหาค่าต่าง ๆ เช่น ร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต ค่าไคสแควร์ (Chi - Square) อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) การวิเคราะห์แบบพหุถดถอย (Multiple Regression) และการถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression)

จากการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยใช้อัตราส่วนต่างๆ ทางด้านการเงินได้พบว่า สหกรณ์แห่งนี้มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และอยู่ในระดับที่น่าพอใจยิ่งด้วยมีค่าของอัตราส่วนต่าง ๆ ทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดไว้ และเมื่อนำเอาอัตราส่วนต่าง ๆ ดังกล่าวไปทดสอบโดยใช้วิธีการถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) ได้พบว่า อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้ จะมีความสัมพันธ์กันกับความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านอื่นนอกเหนือจากด้านการเงิน สามารถสรุปผลได้ดังนี้คือ สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุตรธานี จำกัด ร้อยละ 58 มีรายได้ไม่พอจ่าย เป็นผลให้มีความต้องการในการขอกู้เงินสูง ในขณะที่สหกรณ์สามารถให้กู้ได้ประมาณร้อยละ 30 ของความต้องการกู้ยืมมีเหตุผล การให้บริการด้านเงินกู้จึงเป็นปัญหาอย่างมากของสหกรณ์ และในเรื่องความแตกต่างของสมาชิคนั้น ได้พบว่ามีสมาชิกที่มีอยู่และระยะเวลาของการเป็นสมาชิกต่างกัน จะไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์ ความภักดี ความศรัทธา และทัศนคติต่อสหกรณ์ แต่จะมีความแตกต่างกันในเรื่องของการให้ความร่วมมือแก่สหกรณ์ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อการทำงานอย่างยิ่ง

สมาชิกส่วนใหญ่มีความพึงพอใจและให้ความไว้วางใจในการบริหารงาน โดยคณะกรรมการดำเนินงานและผู้จัดการ ด้วยเห็นว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ และความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับธุรกิจได้ดี แต่มีบางเรื่องที่สมาชิกต้องการให้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น เป็นต้นว่า การประชาสัมพันธ์ ระบบการฝากและถอนเงิน การให้บริการของเจ้าหน้าที่การประชุมสามัญประจำปี และการใช้ทุนสาธารณะประโยชน์

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาค่ำ และไม่เคยได้รับการศึกษาอบรมในระบบงานของสหกรณ์มาก่อน แต่พอมีความรู้ ความสามารถ ซึ่งได้มาจากการปฏิบัติงานเป็นเวลานาน สมาชิกต้องการให้มีการปรับปรุงเกี่ยวกับการให้บริการ การอำนวยความสะดวก ตลอดจนการจัดส่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเข้ารับการศึกษาอบรม เพื่อพัฒนางานของสหกรณ์ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์แห่งนี้ สามารถประมวลได้ดังนี้ คือ

1. การขาดแคลนทุนดำเนินการ
2. การขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน และการจัดการอันเนื่องมาจากระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์

3. การขาดความสนใจและการให้ความร่วมมือของสมาชิก
4. การขาดการประชาสัมพันธ์

จากปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาางานของสหกรณ์ไว้ดังนี้

สหกรณ์ควรมีการระดมเงินทุนในหลายรูปแบบ เป็นต้นว่า การขยายทุนเรือนหุ้น การปรับปรุงระเบียบและวิธีการรับฝากเงิน การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในส่วนของการดำเนินงานควรใช้หลักประสิทธิภาพ คือดำเนินงานธุรกิจทุกขั้นตอนอย่างมีเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งให้การศึกษอบรมแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน คณะกรรมการตลอดจนสมาชิกให้เข้าใจถึงหลักวิธีการและเป้าหมายที่แท้จริงของสหกรณ์ ส่วนในเรื่องของการประชาสัมพันธ์สหกรณ์ควรดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ ในหลายรูปแบบ โดยมุ่งเน้นให้สมาชิกได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึงเป็นประการสำคัญ

นภพร เชื้อขำ (2531) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารของสมาชิก ปัจจัยด้านความเข้าใจในหลักการสหกรณ์ ปัจจัยด้านความคาดหวังประโยชน์จากสหกรณ์ของสมาชิกที่มีผลต่อการเข้าร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์การเกษตรเมืองมินบุรี จำกัด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองมินบุรี จำกัด ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกจากทางสหกรณ์แล้วในปีการเงินของสหกรณ์ พ.ศ. 2529 จำนวน 297 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์ เครื่องมือทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ไคสแควร์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกที่มีการศึกษาสูง มีระยะเวลาในการเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์นาน ได้รับข่าวสารมากมีความเข้าใจในหลักการสหกรณ์มาก และมีความคาดหวังประโยชน์จากทางสหกรณ์มากจะเข้ามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์มากกว่าสมาชิกที่การศึกษาดำ มีระยะเวลาในการเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์น้อย ได้รับข้อมูลข่าวสารน้อย มีความเข้าใจในหลักการสหกรณ์น้อย และมีความคาดหวังประโยชน์จากทางสหกรณ์น้อย ส่วนความแตกต่างระหว่างรายได้ของสมาชิกไม่มีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมของสหกรณ์